

חידושו של מקרא

פרשת בלק

עוד צריך ביאור למה גבי עבדי בלק הראשונים אמר להם בלעם לינו פה הלילה, ואילו כאן גבי השרים הנכבדים אמר להם שבו נא בזה גם אתם הלילה, דלמה להם שחשובים יותר לא הציע ללון אצלו בלילה, ורק לישב אמר להם.

עוד צריך ביאור כפי שכבר הקשה באור החיים הק' (יומא דהילולא דיליה היום ט"ו תמוז) גבי מה דאמר לו הקב"ה אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם, דלמה אמר הקב"ה בלשון ספק אם לקרא באו, הרי אין נסתר דבר מפני הקב"ה ולא יפלא ממנו דבר, וממילא ודאי ידע הקב"ה למאי באו, וא"כ למה לבלעם נקט בלשון ספק.

עוד הקשה שם למה חזר בו הקב"ה ליתן לו לילך אתם לקלל את ישראל.

ועוד הקשה למה חזר בו הקב"ה ממה שאמר לו בתחילה לא תלך עמם, דמעיכא מאי קסבר הקב"ה באמרו אל תלך, ומאי קסבר למסקנא באמרו קום לך אתם.

ובפרט יקשה מה דכתיב אח"כ ויחר אף אלקים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו, דקשה על מה היה החרון אף שהולך הוא, הרי הקב"ה בעצמו אמר לו קום לך אתם, וגם אם היה בדעתו לקלל את העם, מ"מ כל זמן שלא עשה מה שלא נצטוו למה היה עליו חרון אף, ועיין באור החיים שכבר הקשה גם זה בהמשך דבריו.

ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה: ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יספך ה' דבר עמי: ויבא אלקים על בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה (כב, יח – כ). בפסוקים אלו דאיירו במעשה דהבאת בלעם לקלל את ישראל צריך ביאור בכמה עניינים, בתחילה קשה מהו דאמר בלעם לעבדי בלק לא אוכל לעבור את פי אלקי לעשות קטנה או גדולה, דלמאי נכתב גם קטנה וגם גדולה, היה די למימר אפי' קטנה, ומינה כבר נדע דכ"ש שגדולה לא יוכל לעבור פי ה'.

עוד צריך ביאור למה כשחזרו שרים נכבדים מעבדי בלק אמר להם בלעם שבו נא בזה הלילה, והיינו דצריך להמתין דווקא הלילה, וכפי שמצינו לקמן דרק בלילה נגלה אליו ה', דלמה ביום לא נגלה אליו ה' דמאי שנא.

ובפרט יקשה דלקמן כשהלך עמם שלח אליו ה' מלאך גם ביום, דממילא למה כאן גבי עיקר השאלה אם לילך עמם רק בלילה ענה לו הקב"ה אם יוכל לילך.

ומניין לו לבלעם דעל עיקר שאלה זו רק בלילה יקבל תשובה, על אף דבהא דנגלה אליו המלאך נגלה אליו גם ביום.

חידושו

בלק

של מקרא

בלא רשותו של הקב"ה, שלא אמר להם שקיבל רשות לילך. עד כאן ביאור האור החיים הק'.

וע"פ זה אולי ניהא גם למה אמר להם שבו הלילה ולא אמר להם כבראשונה לינו פה הלילה, דרצה לילך מיד באשמורת הבוקר ולא להמתין עד שיישנו אצלו שרי בלק.

אבל עדיין קשה למה נגלה אליו הקב"ה רק בלילה לעומת מה שמצינו אח"כ שנגלה אליו המלאך ביום, ועל אף שהיה זה לשטנו בדרך, מ"מ גילוי אליו לא היה מוכרח שם ואפשר לשטנו בדרך גם בלא התגלות ונבואה, דממילא אם שייך אצלו נבואה ביום למה לגבי אם לילך עמם רק בלילה היה יודע מכך.

וכן עדיין קשה מהו גדולה או קטנה שאמר בלעם, דדי למימר אפי' קטנה.

עוד צריך ביאור עדיין למה אח"כ התיר לו הקב"ה לברך את ישראל ולא כפי שאמר לעיל כי ברוך הוא ואין צריכים לברכותיו.

ואולי יש לומר דהיות והיו כאן שני דרכים וכפי שביאר באור החיים הק', למיחש מצד אחד שברשות עצמו הוא ומצד שני מיחוש שיאמר בלעם דחושש הקב"ה ליתן לו לקלל, יש לומר דידע בלעם מב' דרכים אלו, וממילא עשה הוא מעשיו באופן שייגרם שיתן לו הקב"ה רשות לילך על אף ומשום ב' דרכים הללו.

ולכן בתחילה אמר להם בלעם לא אוכל לעבור פי ה' אלקי קטנה או גדולה, וכדי שיתרצה הקב"ה במה שהוא אומר להם שאינו ברשות עצמו, דממילא מיד ייגרם בכך המיחוש השני שיאמר בלעם שחושש

עוד צריך ביאור מה דאמר לו הקב"ה אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, והיינו שלקלל לא נתן לו אלא רק לברך, וכפי שמצינו לקמן דזהו הדבר אשר דיבר אליו, דעדיין יקשה דהרי לעיל אמר לו הקב"ה שאין ישראל צריכים לברכותיו כי ברוך הוא וכפי שביאר שם ברש"י הק', ולמה כאן לברך כן נתן לו הקב"ה.

עוד צריך ביאור מהו דאמר לו הקב"ה אותו תעשה, דלמה לא אמר לו אותו תדבר, דהרי בזה איירי בלדבר טוב או רע, ומה עניין עשייה לכאן.

ועיין באור החיים הק' שם שביאר שהיה כאן שני דרכים של הקב"ה לבלעם ובשניהם איכא מיחוש בלתי הגון, שאם יסכים הקב"ה ליתן לו לילך יחשבו אומות העולם שבלעם ברשות עצמו הוא, ולכך אמר לו הקב"ה בתחילה אל תלך עמם, שיראה בלק שאין בלעם ברשות עצמו, אבל גם כשאין מסכים הקב"ה לבלעם לילך איכא מיחוש אחר, דיחשוב בלעם שחושש הקב"ה מפניו שילך ויקלל את ישראל, וממילא לכך אח"כ כן נתן לו הקב"ה לילך להראות לו שאין שום חשש מפניו כלל שיוכל לקלל את ישראל.

וממילא ניהא למה נתן לו לילך ולמה חזר בו הקב"ה מהא דאמר לו בתחילה אל תלך עמם. ומה דאמר לו הדבר בלשון ספק כוונתו לומר לו דאם הדבר מיסב לך הנאה לך עמם, אבל לא שהיה חלילה ספק להקב"ה אם לקרא לו באו.

ומה שויחר אף האלקים כי הולך הוא, ביאר האור החיים הק' דהחרון אף היה על שהקדים באשמורת הבוקר לילך עם שרי בלק, ולהראות להם כי הולך 'הוא', דהיינו

חידושו

בלק

של מקרא

הקב"ה שיקלל בלעם את ישראל, וממילא בכך השיג בלעם שאח"כ כן יתיר לו לילך עמם, וכדי שלא יהא אותו חשש השני.

וזהו כוונתו קטנה או גדולה, היינו קטנה למימר דברשות עצמו הוא, או גדולה לילך לקלל את ישראל, דממילא כוונתו דשניהם יחד לא אוכל לעבור, דאז זה חושש הקב"ה שיאמר ברשות עצמו ולא אוכל לעבור הקטנה, או החשש שילך לקלל את ישראל דגם זה לא אוכל לעבור, אבל אחד מהם כן יצליח חלילה לעבור דהיינו לילך עמם ומשום החשש השני.

דממילא לא היה כאן צדקות מצדו של בלעם באמרו לא אוכל לעבור וכו', אלא אדרבא רצה להתחכם בכך כדי שיתן לו הקב"ה לילך עמם.

והגם שנתן לו הקב"ה רשות לילך ומשום ההכרח שלא יאמרו דחושש הוא מקללתו של בלעם, מ"מ לא היה זה רצונו של הקב"ה שילך עמם, ולכך כשהלך בלעם ויחר אף אלקים בו, כי הולך הוא, והיינו שגרים בלעם כל המהלך כדי שינתן לו לילך.

דממילא לא חזר בו הקב"ה כלל ממה שאמר תחילה אל תלך עמם, דזה היה רצונו מתחילה שלא ילך עמם, רק דהתחכמותו של בלעם גרמה להתיר לו לילך ולכך חרה בו אף ה'.

ובכך ניחא דגם אח"כ לא היו צריכים לברכותיו וכפי שאמר לו הקב"ה לעיל כי ברוך הוא, אלא מחמת ההכרח וכנ"ל.

וממילא ניחא דגדולה או קטנה אין זה כ"ש דגדולה וקטנה אלו סותרים זה את זה,

וכוונתו דשניהם יחד לא אוכל לעבור אלא במה שלא אוכל לעבור הקטנה עובר על הגדולה, דהגדולה כן עבר בה כביכול על רצונו של הקב"ה שכן הלך עמם ומשום ההכרח הנ"ל, ולכך חרה בו אף ה'.

וממילא בזה יהא ניחא למה בתחילה לא נגלה אליו הקב"ה אלא בלילה, למימר דהתגלות אליו הוא בבחינת לילה וחשכות כיון שחרה בו אף ה' על התחכמותו, ומה שאח"כ שלח אליו המלאך ביום היה רק לשטנו ולהשפילו בפני שרי מואב כשהוכיחה אותו האתון בדרך מחמת אותו התגלות.

ולפי זה יש לבאר הא דאמר לו הקב"ה בלשון ספק אם לקרא לך באו האנשים, היינו דאין חלילה ספק בזה אם באו לקרא לו, דהרי ברור הוא שלכך באו ולא יפלא מה' דבר, אלא לשון אם היינו שאם בשביל שבאו אליך לקרא לך וכדי שלא יאמרו דחושש הקב"ה שבלעם יקלל את ישראל וכנ"ל, על זה אמר לו הקב"ה לך אתם, וכוונתו לומר לו דאם חושב אתה שהיות ולכך באו ולכך אתן לך לקלל, על זה אמר לו דאף שאומר לך לך אתם וכדי שלא יאמרו כנ"ל, מ"מ אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה.

והיינו דלא אמר לו אותו תדבר אלא אותו תעשה, לומר שגם אם ירצה בלעם לקלל לא יהא אפשרות בידו ולא יהא הדבר תלוי ברצונו כלל, אלא על כרחך אותו תעשה, דממילא בזה ניחא לבטל המיחוש שיאמרו שחושש הקב"ה שיקלל בלעם את ישראל, דאין שום חשש כלל, דאין לו יכולת כלל לעשות מה שלא יצווה, ועל כרחך אשר אדבר אליך אותו תעשה.

השבוע פרשת בלק הגיליון יוצא לאור
לעילוי נשמת
הרה"ק ר' חיים בן עטר בעל ה'אור
החיים הק' זיע"א
ולעילוי נשמת
אדונינו מורנו ורבינו
הרה"ק ר' דוד משה בן הרה"ק ר'
אליעזר זאב מקרעטשניף
זיע"א

לרגל יומא דהילולא ט"ו תמוז

יהא רעוא מן קדם שמיא שזכותם יעמוד לנו
ולכל ישראל לבני וחיי אריכי ומזוני רויחי
ולכל הישועות ולכל מילי דמיטב
אמן

בברכה

מערכת חידושו של מקרא

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,
קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון 0533132203
או למייל sh0533132203@gmail.com